

Justitiedepartementet

Nationellt centrum för kvinnofrids (NCK) yttrande över betänkandet *Ett starkare skydd för den sexuella integriteten (SOU 2016:60)*

NCK:s övergripande synpunkter

I utredningen framförs överväganden och förslag som är angelägna och till stöd för brottsoffret. NCK instämmer i utredningens förslag i allt väsentligt och har följande synpunkter.

5.2 Behovet av en ny sexualbrottslagstiftning

NCK tillstyrker utredningens förslag att den nuvarande sexualbrottslagstiftningen ändras så att den utgår från att det är straffbart att genomföra en sexuell handling med någon som inte deltar frivilligt.

En lagstiftning som baseras på samtycke ger ett tydligt normativt budskap om att sexuella handlingar utan samtycke är otillåtet.

5.4 Våldtäkt och vissa andra brott får nya brottsbeteckningar

NCK tillstyrker utredningens förslag att byta brottsbeteckningar.

NCK anser att förslaget att ändra brottsbeteckningen *våldtäkt* till förmån för *sexuellt övergrepp* ligger i linje med en föreslagen samtyckeslagstiftning. Beteckningen *våldtäkt* ger missvisande signaler, till såväl allmänheten som domstolarna, om att det fortfarande ställs krav på att gärningen ska ha genomförts med våld eller tvång. I enlighet med utredningens förslag bör brottsbeteckningen för *våldtäkt* ändras till *sexuellt övergrepp* och *sexuellt tvång* till *sexuell kränkning*. Brottsbeteckningen för de gärningar som tidigare rubricerades *våldtäkt mot barn* och *sexuellt övergrepp mot barn* bör också ändras till *sexuellt övergrepp mot barn* respektive *sexuell kränkning av barn*.

5.5.1 Bristande frivillighet

5.5.2 Valet att delta frivilligt måste komma till uttryck

5.5.3 Omständigheter som innebär att ett uttryckt val att delta inte ska tillmätas betydelse

NCK tillstyrker utredningen att begreppet *frivillighet* används i de nya bestämmelserna om sexualbrott. I enlighet med utredningens förslag bör frivilligheten kommuniceras genom ord eller handling för att det ska godtas. Underförstådda, inre eller tysta, samtycken ska inte godtas. NCK vill framhäva betydelsen av att det inte ska finnas något krav på att en person säger ”nej” eller aktivt visar sitt motstånd mot att delta i en sexuell handling, och passivitet ska inte heller kunna tolkas som ett frivilligt deltagande.

5.9 Överväganden om ett oaktsamhetsansvar för sexualbrott

NCK tillstyrker utredningens förslag att ett oaktsamhetsansvar införs för vissa sexualbrott. Det kompletterar en sexualbrottslagstiftning som bygger på samtycke, och innebär ett ökat ansvar på gärningspersonen att försäkra sig om att den sexuella handlingen är frivillig för alla inblandade.

6 Bättre stöd till målsäganden under rättsprocessen

6.2 Målsägandebiträde

Målsägandebiträdet har som uppgift att tillvarata målsägandens intressen i målet samt lämna stöd och hjälp i samband med utredning och rättegång. Ett tidigt förordnande av målsägandebiträde har visat sig ha en avgörande betydelse för målsägande vid utredning av sexualbrott.

NCK tillstyrker därför utredningens förslag att prövning av ett målsägandebiträde ska förordnas omedelbart efter att förundersökningen har inletts eller återupptagits i mål som rör sexualbrott. NCK betonar vikten av att förordna målsägandebiträde vid alla sexualbrott och anser att det bör göras utan undantag.

Att kraven på målsägandebiträdets kompetens och lämplighet skärps och beaktas vid förordnanden vid utredningar om sexualbrott och våld i nära relationer är positivt. NCK välkomnar förslaget att bestämmelsen om substitution inskränks.

7. Granskning av rättsväsendets hantering av sexualbrott

7.2 Spårsäkring inom hälso- och sjukvården

7.2.4 Rättsintyg

7.4.1 Hälso- och sjukvården

NCK delar utredningens bedömning om att hälso- och sjukvårdens akuta insatser är av vikt för utredningen och den fortsatta förundersökningen. Hälso- och sjukvården är ofta den instans som först möter en person som blivit utsatt för sexuellt övergrepp och bör ha beredskap för detta.

NCK gavs därför i ett regeringsuppdrag att utarbeta ett nationellt handlingsprogram för omhändertagande av offer för sexuella

övergrepp. Därmed kan hälso- och sjukvården erbjuda ett gott omhändertagande i hela landet. Spårsäkringssatsen som används efter ett sexuellt övergrepp har reviderats och innehåller tydliga anvisningar till sjukvården, vilket bidrar till ett rättssäkert omhändertagande.

NCK delar utredningens bedömning att det förekommer brister i hanteringen av de prover som tas vid spårsäkring. Nationella riktlinjer för hantering av spårsäkringsprover saknas hos polisen och riktlinjer för detta bör utarbetas. Socialstyrelsen bör, i enlighet med utredningens förslag, få i uppdrag att utreda lämpligheten att genom föreskrifter ålägga hälso- och sjukvården att spara prover från spårsäkringssatsen i två år, i enlighet med de rekommendationer som lämnats av NCK, inte minst mot bakgrund av att många brottsoffer inte alltid väljer att polisanmäla direkt vid händelsen.

Av Högsta domstolens praxis framgår att det för fällande dom normalt krävs att åklagaren åberopar bevisning som kan ge stöd åt målsägandens berättelse för att åtalet ska anses styrkt. NCK delar utredningens förslag att 2006 års reform för utfärdande av rättsintyg därför bör utvärderas. Högsta domstolens praxis visar på vikten av att rättsintygen håller en jämn och hög kvalitet för en fällande dom.

9.4.5 Behovet av speciella informationsinsatser

NCK delar utredningens bedömning att det finns behov av speciella informationsinsatser i samband med att lagändringarna träder i kraft. Enbart lagändringar leder sannolikt inte till minskad kriminalitet, och för att förslagen ska få en önskvärd normativ effekt bör de följas upp av särskilda informations- och utbildningsinsatser. Som utredningen föreslår bör uppdrag lämnas till NCK som kontinuerligt arbetar med att ta fram och genomföra informations- och utbildningsinsatser. NCK har kompetens och erfarenhet av detta och ser positivt på förslaget.